

Przegląd wybranych czasopism zagranicznych

Susan Rockey, *The age imbalance in the duty solicitor scheme: exploring the role of solicitors qualifying examination costs and criminal legal aid policy* (Dysproporcja wieku adwokatów uczestniczących w systemie dyżurów adwokackich: analiza roli kosztów egzaminów kwalifikacyjnych dla adwokatów oraz polityki pomocy prawnej w sprawach karnych), „International Journal of the Legal Profession” 2025, vol. 32, iss. 3, s. 1-16, <https://doi.org/10.1080/09695958.2025.2551519>

Susan Rockey podjęła się analizy zagadnienia dysproporcji wieku adwokatów uczestniczących w systemie dyżurów adwokackich w Anglii i w Wali. Powyższe zostało powiązane z badaniem roli kosztów egzaminów kwalifikacyjnych dla adwokatów (ang. *Solicitors Qualifying Examination*, SQE) stanowiących element polityki państwa w zakresie pomocy prawnej w sprawach karnych (ang. *criminal legal aid*, CLA). Tematyka ta przynależy do sfery prawa publicznego, gdyż dotyczy elementu władztwa publicznoprawnego, relacji pomiędzy państwem a obywatelem, odnosi się także do wyboru zawodu i możliwości jego wykonywania.

W związku z treścią artykułu konieczna jest uwaga terminologiczna dotycząca tłumaczenia tytułu zawodowego *solicitor*. W Polsce jego odpowiednikiem jest, zgodnie z Ustawą z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 823), zarówno adwokat, jak i radca prawny. Przy powyższym zastrzeżeniu dla syntetycznego przedstawienia przeglądu artykułu stosowana będzie kategoria pojęciowa *adwokat*.

Autorka wskazuje, że adwokaci z urzędu pełnią istotną funkcję w angielskim i w walijskim systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Do wykonywania zawodu adwokata konieczne jest m.in. złożenie odpłatnego egzaminu kwalifikacyjnego, a koszt przygotowania do niego, w zależności od różnych czynników, jest zróżnicowany (4100–17 800 funtów szterlingów). Na tej podstawie adwokaci uczestniczą w systemie dyżurów, zapewniając całodobową pomoc prawną na komisariatach policji oraz biorą udział w posiedzeniach sądów pokoju. Dostęp do porady prawnej od momentu przesłuchania policyjnego stanowi jedną z podstawowych gwarancji rzetelnego procesu sądowego zgodnie z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, natomiast adwokaci pełniący dyżury odgrywają kluczową

rolę w zapewnianiu podejrzanym na posterunkach policji możliwości korzystania z prawa do bezpłatnej pomocy prawnej.

Przytaczając dane, w tym Ministerstwa Sprawiedliwości, wskazano, że w 2023 r. w systemie dyżurów zarejestrowano 3717 adwokatów, spośród których tylko 8% (296) było w wieku poniżej 34 lat, 23% (871) w wieku 35–44 lat, 33% (1211) w wieku 45–54 lat, a 36% (1338) w wieku 55 lat i więcej¹. Powyższe dane wskazują na znaczną dysproporcję wiekową adwokatów uczestniczących w systemie pomocy prawnej, dodatkowo pogłębiającą się na przestrzeni ostatnich lat.

Istotną bazę rozważań stanowią anonimowe, dobrowolne badania ankietowe przeprowadzone w lipcu i w sierpniu 2024 r. na grupie 193 studentów prawa aspirujących do wykonywania zawodu adwokata. Wśród pytań poza danymi demograficznymi (wiek, pochodzenie) pojawiły się m.in. pytania o wpływ poziomu finansowania kosztów za egzamin kwalifikacyjny na wybór po ukończeniu studiów specjalizacji w sprawach karnych. Generalnie im wyższy, wyrażony w badaniu procentowo, poziom możliwego finansowania kosztów egzaminu, tym częstsza była deklarowana chęć wyboru specjalizacji w zakresie pomocy prawnej w sprawach karnych. Autorka opracowania zastrzega, że próba na której przeprowadzono badanie, była niewielka i chociaż uznaje ją za reprezentatywną, to wskazuje, że wśród wszystkich studentów zamierzających wykonywać zawód adwokata mogłyby występować w zakresie odpowiedzi różnice.

W konkluzji stwierdzono, że koszty egzaminu kwalifikacyjnego dla adwokatów stanowią barierę finansową dla specjalizacji w zakresie pomocy prawnej w sprawach karnych. Brak wdrożenia przez Ministerstwo Sprawiedliwości grantów szkoleniowych i programów stypendialnych przyczynia się do starzenia się kadry dyżurnych adwokatów w Anglii i w Walii, prowadząc do kryzysu pokoleniowego w tym zawodzie. Powyższe wpływa na stabilność systemu obrony w sprawach karnych przy dostrzegalnym wzroście zapotrzebowania na porady tego rodzaju. Przywrócenie różnorodności pokoleniowej wśród adwokatów ma podstawowe znaczenie dla zapewnienia przyszłej integralności i sprawności systemu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.

Walorem podjętych rozważań jest wieloaspektowa analiza dostępności pomocy prawnej z urzędu w sprawach karnych w Anglii i w Walii

¹ W analizowanym artykule nie podano informacji co do wieku jednej osoby, co nie jest przeoczeniem Autorki, ale wynika z braku tej informacji w materiałach źródłowych Ministerstwa Sprawiedliwości.

z uwzględnieniem wpływu kosztów ponoszonych przez przysiężnych adwokatów na możliwość wykonywania zawodu. Za trafne uznać należy oparcie rozważań na badaniach ankietowych; zarazem szersza próba badacza wpłynęłaby na większą wiarygodność wyników.

*Monika Kępa**

<https://doi.org/10.14746/spp.2026.1.53.10>

* Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland | Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Polska, <https://orcid.org/0000-0001-9377-5160>, e-mail: monika.kepa@mail.umcs.pl.